

UHLOBARONI

REPORTÉŘI REFLEXU V INDICKÉM PEKLE

„Černé peníze,“ říká mi indickou angličtinou náš řidič a průvodce po uhelných dolech v indickém Dhanbadu, zatímco ukazuje na zcela černé ženy i muže nakládající ručně uhlí na nákladáky předělané ze starých autobusů. Místní Ind tím nemyslí, že peníze pocházejí z černého uhlí; myslí tím, že všichni kolem nás uhlí kradou. Ti jsou na tom ale ještě lépe. Mnozí zde na žhnoucím a mnohdy i hořícím uhlí i žijí. Vítejte v pekle na zemi.

TEXT PETR HOLEC FOTO JAN ŠIBÍK

STOJÍME NA ROZCESTNÍKU hlavních prашných cest protínajících jedny z největších povrchových i hlubinných uhelných dolů v Indii, zemi se čtvrtými největšími zásobami uhlí na světě, jež podobně jako Čína zažívá průmyslovou i energetickou revoluci. Je to lekce z podnikání, jaké v případě státních či polostátních firem známe i z Česka, jen v méně brutální, středoevropské podobě, kde veřejné zlodějiny ještě aspoň kamuflujeme.

Paralelně totiž v Dhanbadu fungují trojí doly: za prvé ty oficiální, znárodněné v roce 1972 a dodnes spravované státním pokusem o veřejnou společnost (nejlépe si představte ČEZ) jménem Bharat Coking Coal. Za druhé doly neoficiální, z nichž se uhlí souběžně krade ve velkém. I ty jsou spravovány státním pokusem o veřejnou společnost jménem Bharat Coking Coal, v tomto případě ale ještě rozšířeném o uhelnou mafii, politiky a policii.

A za třetí tu najdete i „doly“ místních chudáků, obvykle žen a dětí; ty holýma rukama dolují nedotěžené uhlí, na hlavách je nosí ke svým chatrčím a poté přepálené prodávají ve městě pro domácí potřeby, především na vaření a topení. Jako suverénně nejmenší zloději všude na světě žijí suverénně nejnuznějším životem. Máloco totiž trumfne život na hořícím uhlí.

„Legální peníze, černé peníze,“ rozšiřuje průvodce svůj výklad o další druh zdejších peněz. Legálními nebo vzhledem k rozsáhlým podvodům i v oficiálních dolech aspoň pololegálními penězi myslí obří důlní nákladáky vyvázející uhlí z hlubokých kráterů pod námi, případně vytěžené z hlubinných šachet; jejich posádky kontrolují cestou hlídky, jež jim podepisují firemní papíry. Po chvíli sledování celého systému kontroly bych nicméně

DHANBAD JE V INDII ZNÁMÝ POJEM, V PODSTATĚ SYNONYMU UHELNÉ MAFIE. DOKONCE O NĚM NATOČILI FILM.

řekl, že se nápadně podobá tomu, který známe z dob komunismu. Ani po něm toho v zemi moc nezbylo.

Černými penězi náš průvodce myslí uhlí, jež k nám svázejí a na hromadu vysypávají stejné nákladáky. Hned poté je, už coby ukrašený proviant, přeloží na menší nákladáky skupiny nakladačů a nakladaček najatých uhelnou mafii,

kteří při vysypání uhlí vždy zmizí v hustém černém oblaku, což berou jako nejlepší příležitost pro cigaretu. Ti, zcela černí, zpocení, oblečení ve špinavých hadrech a pracující od východu do západu slunce, takhle primitivně naloží v dobrém týdnu až dvě tuny uhlí. Vše holýma rukama za zhruba tři sta korun.

JEDEME NA DISKOTÉKU

„Váránasí,“ slyším od průvodce odpověď na otázku, kam se odváží ukradené uhlí, protože desítky plně naložených nákladáků denně neschováte ani v Indii, kde i mnohé poslance vyšetřují kvůli podezření z činů jako vražda či znásilnění. Ve Váránasí, na bídné indické poměry jednom z lepších měst, kde si turisté rádi fotí a natáčejí rituální pálení mrtvých lidí, funguje uhelný trh. Právě sem směřuje ukradené i neukradené uhlí, často od stejné společnosti.

Přivázejí ho sem i oficiální vlaky, není v tom ale zas až takový rozdíl. Zatímco nákladáky s kradeným uhlím používají na cestu tzv. diskopapíry (jak lyrický název!) vydané místními zkorumpovanými úřady ve spolupráci se stejně zkorumpovanou policií, jež krádež legalizují, krade uhelná mafie uhlí i z oficiálních vlaků, často stojících na dhanbadském nádraží. Krátce před naší návštěvou zde našli v jednom vagónu mrtvolu muže. Podle místních médií zemřel na následky jistých nesrovnalostí v neoficiálních uhelných úctech. Zdaleka nebyl sám.

Dhanbad je v Indii známý pojem, v podstatě synonymum uhelné mafie. Vloni v červnu dokonce přišel do kin bollywoodský film na toto téma, *Gangs of Wasseyapur*. Sofistickovaná síť zkorumpovaných politiků a úředníků, hlavounů veřejné uhelné společnosti, policistů, mafiánských kmotrů kandidujících nejen do místních samospráv a soukromých obchodníků s uhlím se logicky začala spřádat po znárodnění dolů v roce 1972. Po čtyřiceti letech

Nevidím to jen tady. Dhanbadské doly, rozlohou i podobou připomínající měsíční krajinu, permanentně doutnají či hoří skoro celé. Nadcházející večer je pomalu zahaluje

zhruba ve třetině hloubky odtěženého kráteru, pochopil jsem, proč chce jen málokdo zemřít mučednickou smrtí Jana Husa. S každým krokem níž cítíte, jak vás horký tetelící se vzduch začíná spalovat. Že jsem měl o něco solidnější boty než místní ženy a děti drásající uhlí pode mnou, jistě nemusím dodávat. Stejně jako fakt, že jsem tu potkal i bosé děti.

To, že téměř celé doly permanentně hoří, se přičítá právě beztrestné masivní zlodějně. V Dhanbadu se totiž nikdo moc nestará, co s vytěženými jámami, v nichž ještě zůstává uhlí; vše končí tím, že se těžba jen přesune dál. Problém je, že v rozlehlé uhelné oblasti stále žije asi 15 000 lidí. Deset tisíc jich místní vláda už přesídila, se zbytkem to

hodlá v rámci „akčního plánu“ udělat do několika let. Ne všichni ale chtějí odejít.

NECHTE NÁS SHOŘET!

„Moje rodina tady žije už padesát let. Nikam se stěhovat nechci,“ říká mi mladý muž. Jako jeden z mála ovládá aspoň primitivní angličtinu, na rozdíl od mnohých totiž chodil do školy. Prý se jmenuje Rádžív a snad je to i pravda. Stojíme na kraji původní hornické vesnice, kde těžební společnost kdysi postavila rodinám horníků domky. Nebo spíš strohé betonové příbytky o jedné místnosti s malým okénkem, jež ze všeho nejvíc připomínají kobky, abych byl objektivní.

Zpravidla v nich žijí i tři generace rodin, od starých prarodičů leží-

cích většinu času na dekách a sledujících v televizi bollywoodské pohádky přes rodiče žijící z různé a různé legální práce s uhlím až po spoustu malých dětí, které se i v černé uhelné bidě vždy dokážou upřímně radovat. Během mé návštěvy třeba jen z toho, že vidí divného bělocha s ještě divnějšími otázkami.

Rádžívův otec byl horník, jeho syn už ale s uhlím nemá nic moc společného – tedy kromě toho, že na něm pořád žije. K rodinnému hornickému příbytku si podle vlastní fantazie přistavěl několik dalších menších příbytků různých tvarů, ostatně jak to známe i z českého venkova. Ve vesnici, kde s lidmi žijí i vypelichaná prasata, kozy a psi válející se celé dny ve fekáli-

ích, provozuje stánek se skromným občerstvením.

„Žije se mi dobře,“ říká mi Rádžív. Ujistím se pro jistotu, jestli fakt řekl, co si myslím, že jsem slyšel, a on říká, že fakt ano. Má příbytek s vystaveným bohem šivou, malou televizí a taky co jíst, což mi s úsměvem naznačuje poplácáním břicha. A zítra ráno ve vesnici začíná festival, tak proč se stěhovat?

Vlastně má pravdu, život skutečně může být ještě mnohem horší. Jen kousek od původní hornické osady se totiž nachází něco, co bych nazval absolutním dnem: středověké bludiště z hlíny i uhlí splácaných příbytků plných úplně černých lidí s rudýma očima, včetně nejmenších dětí. Všichni jsou tu tak černí,

Všichni lidé žijící v dolech permanentně sbírají nebo pálí uhlí, svou jedinou obživu. Výjimkou není ani tato rodina.

že se vedle svých tmavých chatrčí potažených vrstvou sazí úplně ztrácejí. Náš průvodce mě upozorňuje, že i některé z příbytků doutnají podobně jako doly. Když si sáhnou na jednu ze zdí, je úplně žhavá. „Dobré,“ říká průvodce a usmívá se na mě. „Tepló.“

Tepló zde ale nesálá jen z příbytků; všude kolem hoří hranice z uhlí. To sem celé dny přinášejí na hlavách ženy a děti, často pro ně chodí i několik kilometrů. Doma ho pak rozbijí na malé kousky, zapálí, pět hodin nechají hořet, a když vše vychladne, odnesou ho prodat do města jako domácí palivo. Dostanou přesto rupií za kilogram, tedy necelých čtyřicet korun. „Měli bychom jít,“ upozorňuje mě znovu náš průvodce. „Uhelná společnost, no good!“ →

Běžný život největších nuzáků z nejhorších chatrčí v Dhanbadu. Takhle to vypadá, když kradete málo uhlí.

Idylický život v hornické vesnici, který mnozí nechtějí opustit. Obvykle tu takhle žijí už po generace.

TEPLO ZDE NESÁLÁ JEN Z PŘÍBYTKŮ; VŠUDE KOLEM HOŘÍ HRANICE Z UHLÍ.

Chvilé pro odpočinek, jak si ho většina z nás nepředstavuje. Unavený horník ležící vedle hranice hořícího uhlí.

Takhle se legální uhlí mění na nelegální. Místní si je prostě z „oficiálního“ nákladáku přenesou na ten svůj.

Emancipace po indicku. Z nákladáku překládají uhlí muži i ženy. Přímo z dolu je však vynáší pouze „slabší“ pohlaví.

**TO, ŽE TĚMĚŘ CELÉ DOLY
PERMANENTNĚ HOŘÍ, SE
PŘIČÍTÁ PRÁVĚ BEZTRESTNÉ
MASÍVNÍ ZLODĚJINĚ.**

V Dhanbadu se lidé na uhlí rodí i umrají. Možná i proto jim život v dolech přijde normální.